

Javaslat

„Soós Zoltán munkássága”

Hajdú-Bihar Megyei Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Hajdúnánás Városi Önkormányzat

Szólláth Tibor

Hajdúnánás Város Polgármestere

Buczkó József

Móricz Pál Városi Könyvtár és
Helytörténeti Gyűjtemény

Hajdúnánás, 2016. május 04.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Hajdúnánás Városi Önkormányzat

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:	Dr. Kiss Imre, Hajdúnánás Város Jegyzője
Levelezési cím:	4080 Hajdúnánás, Köztársaság tér 1. sz.
Telefonszám:	52/381-411
e-mail cím:	drkissi@hajdunanas.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

Soós Zoltán költő munkássága

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Hajdúnánás

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☐ települési	☐ tájegységi	☒ X megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

ÉLETÚTJA:

Hajdúnánáson született 1935. július 6-án. Szülei Soós Gábor és Muraközi Mária. Édesapja motorszerelő volt, 1945 márciusában halt meg a Szovjetunióban málenkij robotban. Édesanyja egyedül nevelte. 1949-ben ösztöndíjasként került gimnáziumba, de anyagi gondok miatt másodikban „odébbállt”. Ipari tanulónak szegődött Ózdra, vasesztergályos lett. Szakmunkásvizsgája után egy évig az Ózdi Vasas című üzemi lap munkatársa lett. Közben levelező tagozaton leérettségizett. Hazatért Hajdúnánásra. 1955-ben a Városi Könyvtár vezetője, 1956-1957-ben a Városi Kultúrotthon igazgatója volt. 1958-ban költözött Budapestre. Munkahelyei: 1958-1961: Népművelési Intézet, módszertani előadó. 1961: Fialat Művészek Klubja igazgatója. 1961-1962: Kulturális Akadémia hallgatója. 1962-1963: Magvető Könyvkiadó propagandistája. 1964-1968: Magyar Hajó- és Darugyár könyvtárosa. 1968-1970: a "Hajó-Daru" újságírója. 1971-1972: Országos Pályaválasztási tanácsadó Intézet műszaki ügyintézője. 1972-1976: Magyar Hajó- és Darugyár munkaügyi előadó. 1976-tól

szabadfoglalkozású író. Az Írószövetségnek 1966 óta, az Újságíró szövetségnek 1968 óta, az Irodalmi Alapnak 1953 óta tagja. 1967-ben SZOT-díjat kapott.

A rendszerváltást követően - megélhetési lehetőségként - a Népszabadságnál vállalt munkát; portásként ment nyugdíjba. A rendszerváltáskor a kultúra területén mindenki egyetértett abban, hogy el kell felejtetni, ki kell rekeszteni a kollektív emlékezetből a szocialista kultúrát. Emiatt lett remete Soós Zoltán, emiatt élt húsz évet hallgatásban.

„A kezdeti szakaszból egy valami megmaradt véglegesnek. Az a megszeghetetlen parancs, hogy sose írjak olyan verset, ami nem mélységes átélésből, közvetlen élményből vagy legalábbis nem izig-vérig való átgondolásból származik.” Ezért részt vett egy desszant alakulat kiképzésén a Szovjetunióban egy magyar légvédelmi rakétaegység tagjaként, repült a legkorszerűbb vadászgépen. Dolgozott önkéntes rendőrként, élt olajbányászokkal az Orenburgi Gázvezeték Építkezés magyar szakaszán, A Kőolaj- és Földgázbányászati Vállalat ösztöndíjasaként megismerte a kitörésvédelem legendás hőseit is. Afféle modern igricként járta az országot, és a maga módján igyekezett becsületesen, érthetően, lírai szavakkal arról szólni, ami akkor és ott mindenkinek fájt vagy örömet okozott. A valóságra próbált figyelni.

MUNKÁSSÁGA:

Soós Zoltánról a legellentétesebb vélemények csaptak össze. Az irodalmi kritikák fanyalogtak kötetei megítélésekor, a kiadók nem kapkodtak kézirataiért, viszont az olvasók, főként a munkások között népszerűek, olvasottak voltak versei. Soós Zoltán költői pályáját idilli, falusi pillanatképekkel kezdte; a nagyváros és a munkássors élményvilága azonban hamarosan egyeduralkodóvá vált költészetében. Első kötete (Napébresztő, 1963) máris ráirányította a közfigyelmet, mely egyfelől széles közönségsikerben, másfelől – indokolt – kritikus észrevételekben nyilvánult meg. Írásainak témája: a nagyüzemi munkások, orenburgi építők, olajbányászok, katonák, bűnüldözők. Rá- és beleérzései ösztönösen találóak, érdeklődési köre, kíváncsi szellemisége mindig friss.

Verseit a hatvanas-hetvenes évek fiataljainak tömegei szavalták és szerették. Szokatlan új műfajt teremtett, az úgynevezett lírai groteszket. Jó néhány akkor született verse a slágerekével vetekedett. Fenegyerekként emlegették, pedig nem renitenskedett, csak a maga naiv módján számon kérte az elméletet a gyakorlaton. Hitt a szocializmus eszméiben, a „marxi édenben”. Következtes képviselője volt a mindennapok igazsága kimondásának.

Műveiben sikerült olyan hangot megütnie, melynek hallatán a munkások megérezték, hogy valóban „osztályostársuk” szól hozzájuk, az ő életüket, problémáikat menti át a költészet hol alacsonyabb, hol magasabb szféráiba.

*„Hazát, hitet, szakmát a gyár adott,
s – ha lakást nem is – jó öntudatot:
– tizenhét év és világbíró szándék. –,*

*„Szigetek, öblök vas-szagú varázsa,
baldog vagyok: e kemény emberek
között letem nyugalomra, barátira,
ismernek engem és megértenek.” (Gorombakovácsok)*

Bátor hangú bökversek, csipkelődően ironikus-önironikus hangvételű „odamondogatások”, valamint fennkölt hangú, emberien esendő vallomások egyaránt jellemzik költészetét, magatartását. A szülőföld, a gyermekkor emlékei, a múlt, a hagyományok is mind-mind ott kavarognak soraiban. Lelke mélyén azonban mindvégig őrizte az ózdi vasesztergályos kisinas karakterét, világlátását, munkástisztességét.

E. Fehér Pál írta: „... mind Soós, mind Baranyi olyan dolgokat mondott ki társadalmunkról, amelyeket mások alig-alig mertek tollukra tűzni, vagy ha ezt megtették, fölöttébb rejtett és bonyolult kódrendszerrel közölték a nagyérdeművel. Korai kegyvesztettségüknek is az volt az egyik oka, hogy semmiképpen sem akartak konformizálódni.”

Verseit közérthetőség, a „polgárpukkasztás”, társadalmunk visszás jelenségeinek szabadszájú bírálata jellemzi.

Mindig pörölt a hatalommal, nem viselte el az *üres hordófejek és okosTónik* uralmát. Soha sem „fért bele” az ún. hivatalos (irodalom)politika kedvencei sorába.

„Szókimondó stílusa nem tette őt a hatalom birtokosainak kedvencévé, amit – tőle tudom – soha egy percre sem bánt. Beérte azzal, hogy azok kedvelik, akiknek a nevében mások a hatalmat gyakorolták.” (Fábián L. László)

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Tisztelettel kérjük a Települési Értéktárba történő besorolását az alábbiak miatt:

Ahogy vallja magáról: *„Krónikásnak tartom magamat. Úgy szeretném megörökíteni mai életünket, hogy 100-200-500 év múlva is ráismerjen korunkra, aki verseimet olvassa”*

Elkötelezett baloldali volt, mégis több fenytést, fellépésektől eltiltást kapott szókimondásáért, kiállásáért.

„Aki ennyire ott él a munkások közegében, aki ilyen személyes intimitással képes szólni a történelmi osztály világméretű gondjairól, az nem lehet avult hangú poéta, még manapság sem!.... Becsüljük meg hát azokat a költőket – nincsenek sokan –, akiket vezérük bensőből vezérel, amikor a munkásokról szólnak. Nemcsak a baráti elfogultság mondatja velem, hogy Soós Zoltán ilyen költő.” (Baranyi Ferenc)

A rendszerváltás óta nem publikált, a keserűen gúnyos rigmusait sem azelőtt, sem most, a demokráciában nem díjazta a hatalom. Pedig az isten is költőnek teremtette (Földeák István) *„Szerintem a költészet tárgya elsősorban és mindenekelőtt az ember, s ennél a tárgynál nem tudok izgalmasabbat, érdekesebbet, tragikusabbat vagy derűsebbet elképzelni.... (akik bíráltnak) végigjárták ezeket a helyszíneket... és találkoztak ezeken a helyeken azokkal az emberekkel, akikben lobog a felelősségtudat, a tenni vágyás, ...mert nem tudnak másmilyenek lenni? És észrevették ezekben az emberekben az embert, az értékes egyedet, akinek tetti érdemesek a megéneklésre, hiszen a kor legjobb példányai, a sokat emlegetett, de kissé lenézett munkáosztály igaz – s néha balekra vett – fiai? Nekem ez izgatóbb költői téma, mint bármi. Én ezt nem szégyellem, sőt, feladatommak tekintem, hogy ezekben az életekben, ezekben a helyszínekben megtaláljam a költőit, a szépet, az emelkedettet – de a rosszat, a kárhoztatandót, a téveset is, lakozzon az akár az emberekben, akár a viszonyaikban, akár a helyzetükben.”*

Verseiben hitelesen, őszintén ábrázolja a szocializmus korában élők mindennapjait, ostromozza a kor visszáságait. Művei ezért mindenképpen megőrzésre méltó korrajzok, lírai riportok.

Kötetei:

- Napébresztő (Magvető, 1963)
- Aggódnak érted (Magvető, 1965)
- Gorombakovácsok (Magvető, 1966)
- Játékos verzeset Pityeri harckocsizó... (Zrínyi, 1967)
- Játék a fegyverekkel (Zrínyi, 1969)
- Sólýatéri tér (Magvető, 1972)
- Sólýmok közt egy veréb (Zrínyi, 1976)
- Új versek és Gorombakovácsok (Magvető, 1977)
- Pohárköszöntő (1978)
- Tűzpecsét az égen (Zrínyi, 1978)
- Hátországi portya (Zrínyi, 1982)
- Kútölők (Zrínyi, 1983)
- Egyszer volt Orenburg (Zrínyi, 1984)
- Narkotikum (1985)

- Hadijátékok (Zrínyi, 1986)
- Járőr nyomán (BM Határőrség, 1986)
- Válogatott versek (1987)
- A furuszár forog (Zrínyi, 1987)

- Mulat a vezér (K.U.K., 1988)
- Értő bírám ti lehettek (Zrínyi, 1988)
 - Mulat a vezér (Új kiadás (1995-ben) — Baranyi Ferenc Hegyibeszéd című kötetével összekötve)
- Piások bicskakönyve (Soós Zoltán, 1995)

Subah Zoltán álnéven

- Márta (1989)
- Márta, folytassuk! (1990) erotikus versek Zichy Mihály 30 képével

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

p. i . : A Soós Zoltán jelenség = Napló (Veszprém), 1976. nov. 11. 5.p.
 Pataky Dezső: Korunknak krónikása lenni. Beszélgetés Soós Zoltánnal = Népújság (Eger), 1976. jún. 16. 4.p.
 Bessenyei György: Új versek és Gorombakovácsok. Soós Zoltán kötetéről = Népszava, 1978.jan. 25. 5.p.
 Borbély Sándor: Egy megújulás lehetősége = Magyar Hírlap. 1978. júl. 19. 10.p.
 Baranyi Ferenc: Solyatéri tél. Soós Zoltán versei = Népszava, 1972. júl. 19. 2.p.
 G. Szabó László: Soós Zoltán : Solyatéri tél = Magyar Hírlap, 1972. aug. 12.
 Tóth Dezső: Osztályharc – groteszk módra = Kritika, 1963. 3.sz. 54-57. p.
 Takács István: A költő és a zsaruk- Interjú Soós Zoltánnal = Ifjúsági magazin 1984.1. sz. sz.n.: Elvitte a Duna vize: Soós Zoltán halálára = Hajdúnánási újság 2015. szept. 24. 8.p. sz.n.: Köszöntő: 80 éves Soós Zoltán költő = Hajdúnánási újság 2015. aug. 6. 4. p.

A magyar irodalom története 1945-1975 - Soós Zoltán

<http://mek.oszk.hu/02200/02227/html/02/768.html>

Elhunyt Soós Zoltán költő

<https://muosz.hu/cikk.php?page=mozaik&id=5582&fo=2&iid=0>

Bán Béla emlékezője - Facebook

<https://www.facebook.com/bela.ban.1/posts/913775252018233:0>

Ezredvég, V. évfolyam, 1995/8. augusztus Simor András: Soós Zoltán verséről

http://ezredveg.vasaros.com/html/1995_08/95082.html#sian

Baranyi Ferenc nekrológja Elhangzott 2015. augusztus 21-én, Soós Zoltán temetésén, ill hamvainak szórattatásán

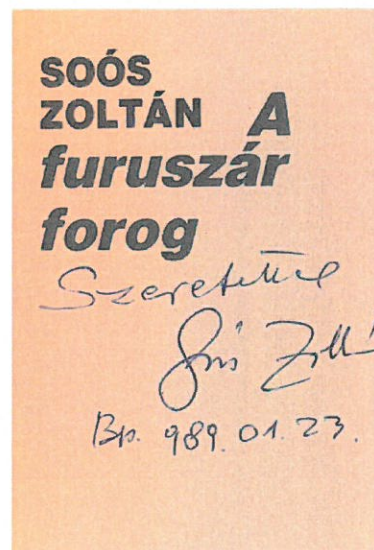
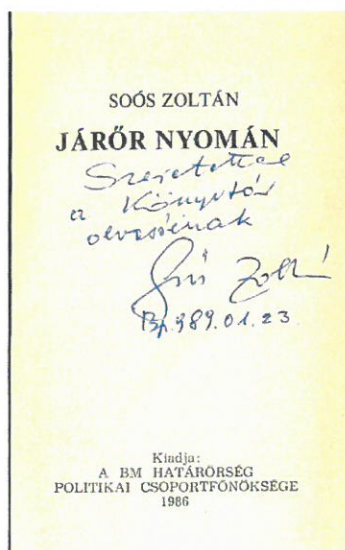
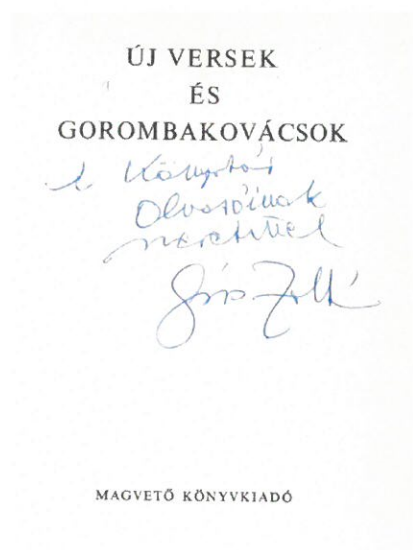
http://ezredveg.vasaros.com/html/2015_11_12/1511122.html#bafe

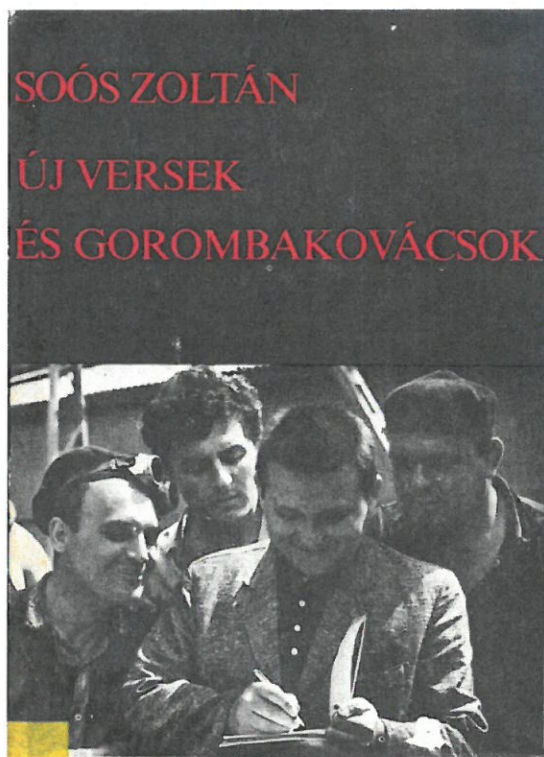
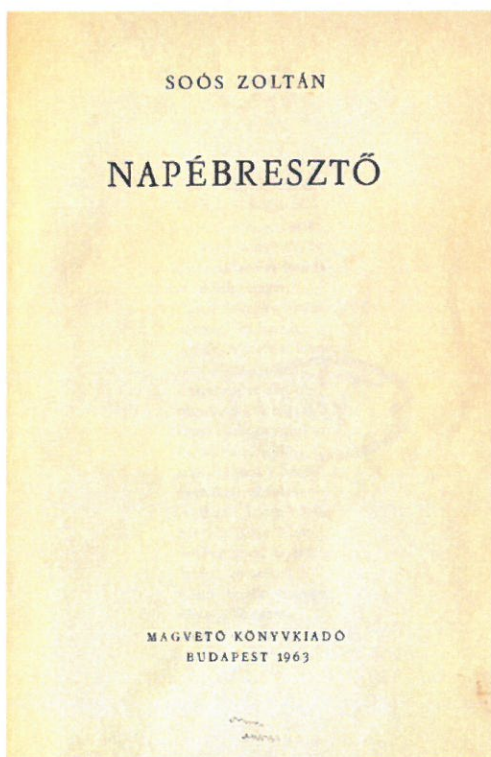
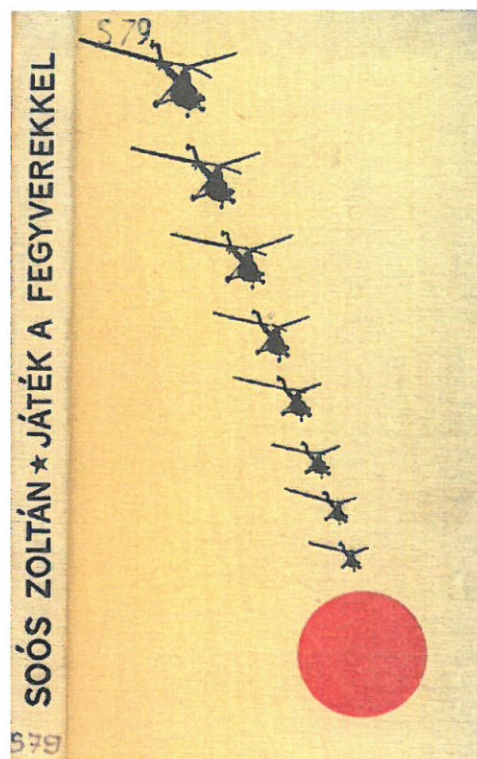
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

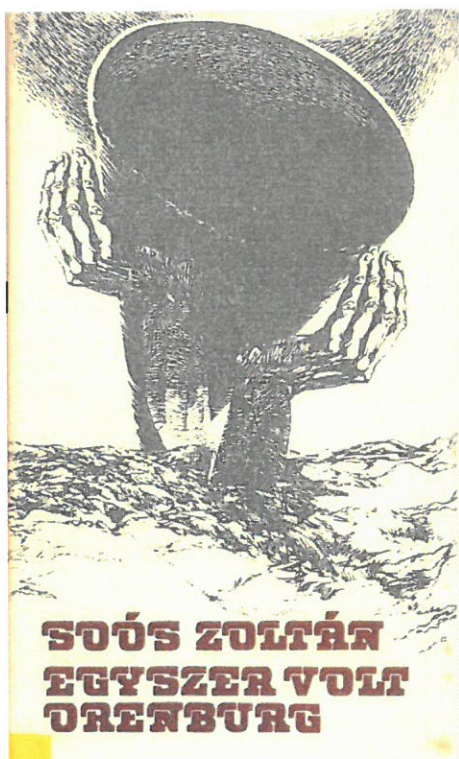
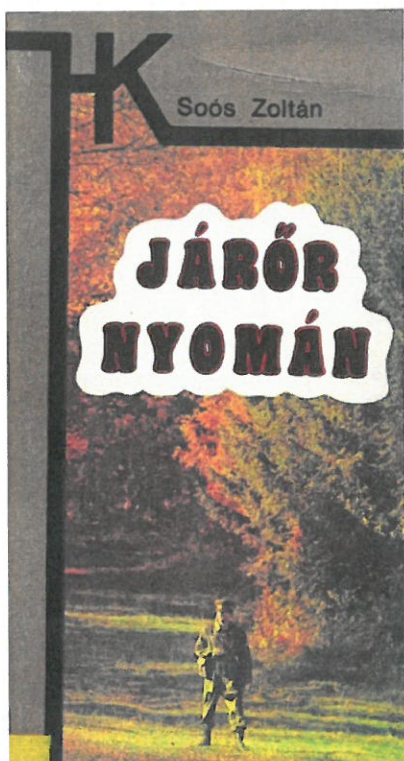
III.

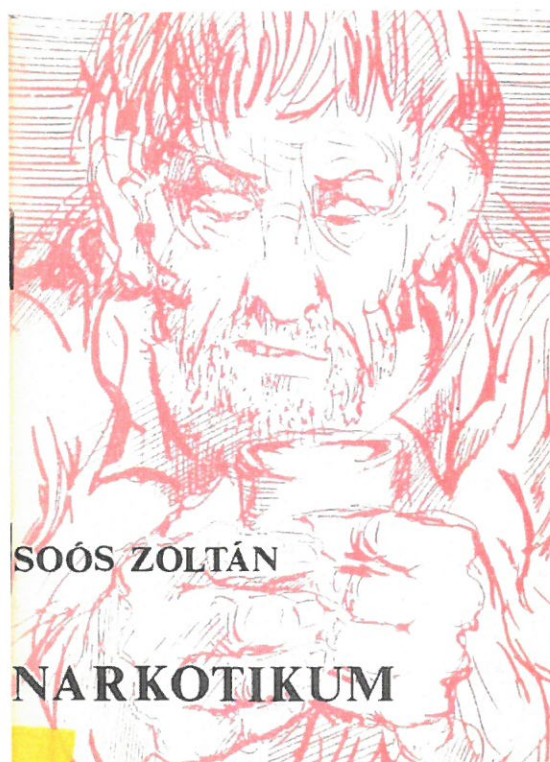
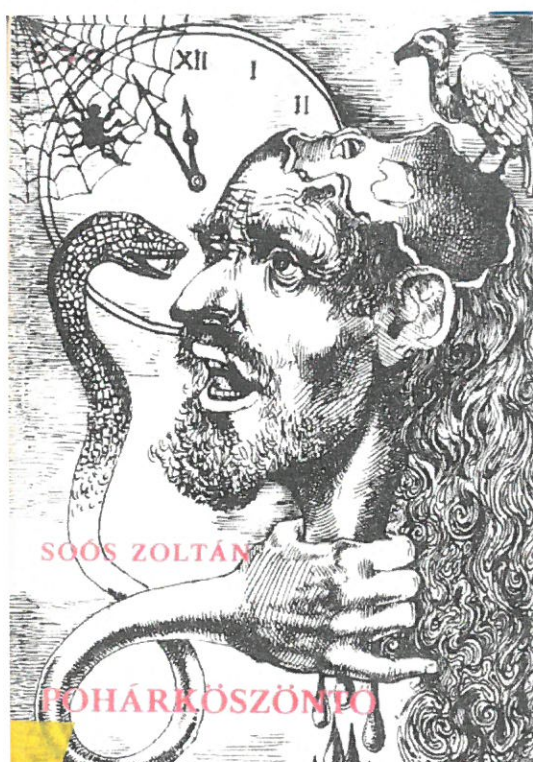
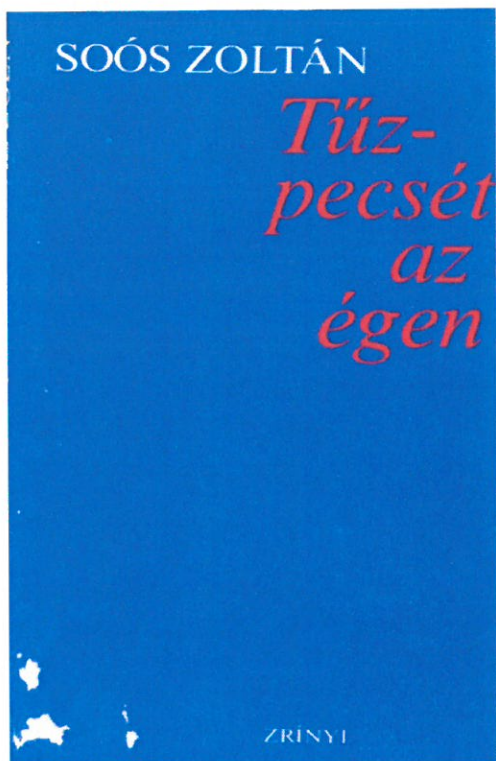
MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

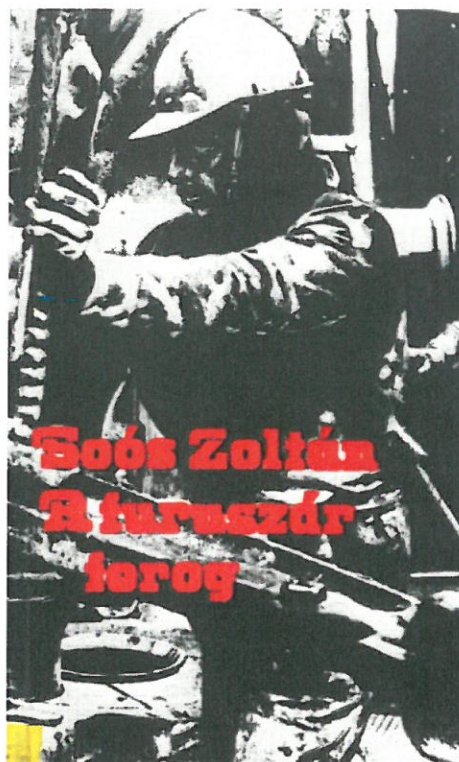

AKTUÁLIS RÉGI
VERSEK

Soós Zoltán
Mulat a Vezér

SOÓS
ZOLTÁN

SÓLYA-
TÉRI
TÉL

Nem azt becsülöm, aki minden sódert
okoskodóan bevág - és darál:
míg nikkelezett tézis-imamalma
hol erre pördül - hol amarra jár.

Csak azt becsülöm, aki nem sumákol,
ki hatalmát végül felérve ésszel,
vitába szállva új ál-okosokkal,
ha kell: ellentmondani is merészelt!

SOÓS ZOLTÁN

Piások Bicskakönyve

VERSEK

2. *A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:*

K i v o n a t:

a Hajdúnánási Települési Értéktár Bizottság **2016. május 04-én** - szerdán - **du. 15,00 órai kezdettel** megtartott *n y i l v á n o s* üléséről készült jegyzőkönyvéből:

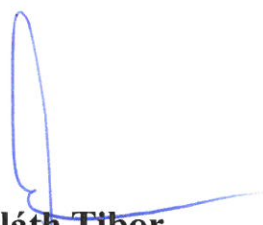
20/2016. (V. 04.) számú TÉBH Határozat

A Hajdúnánási Települési Értéktár Bizottság elfogadja a kulturális örökség szakterülete szerinti besorolású „**Soós Zoltán munkássága**” felvételét a **Települési Értéktárba**.

Felelős: Szólláth Tibor elnök

Határidő: azonnal

kmft.

Szólláth Tibor
elnök

K i v o n a t:

a Hajdúnánási Települési Értéktár Bizottság **2016. május 04-én** - szerdán - **du. 15,00 órai kezdettel** megtartott *n y i l v á n o s* üléséről készült jegyzőkönyvéből:

21/2016. (V. 04.) számú TÉBH Határozat

A Hajdúnánási Települési Értéktár Bizottság úgy határoz, hogy benyújtja javaslatát a „*Soós Zoltán munkássága*” Hajdú-Bihar Megyei Értéktárba történő felvételéhez.

Felkéri az elnököt, hogy a „*Soós Zoltán munkássága*” Települési Értéktárba történő felvételéről, a javaslat előkészítéséről és a szükséges intézkedések megtételéről gondoskodjon.

Felelős: Szólláth Tibor elnök

Határidő: folyamatos

kmft.

Szólláth Tibor
elnök

Hajdúnánás Városi Önkormányzat
Polgármesterétől

4080 Hajdúnánás, Köztársaság tér 1. sz.

☎ 52/382-176 ☒ 52/381-087 E-mail: szollath@hajdunanas.hu

Iktatószám: *1042-11/2016*

Hajdú-Bihar Megyei Értéktár Bizottság

Debrecen

Pf. 72.

4024

Tárgy: Polgármesteri ajánló levél a „Soós Zoltán költő munkássága” pályázati anyagához

Tisztelt Megyei Értéktár Bizottság!

Soós Zoltán 1935. július 6-án született Hajdúnánáson. Ösztöndíjasként kezdte meg tanulmányait a gimnáziumban, de anyagi okok miatt abba kellett hagynia. Később Ózdra került ahol vasesztergályos lett és levelezőn tagozaton leérettségizett.

Kiváló költő, aki egyébként élete első nagy szakaszát Hajdúnánáson töltötte. Így vall magáról: „Kronikásnak tatom magamat. Úgy szeretném megörökíteni mai életünket, hogy 100-200-300 év múlva is ráismerjen korunkra, aki verseimet olvassa.” 1955-ben a hajdúnánási Városi Könyvtár vezetője, 1956-1957-ben a Városi Kultúrotthon igazgatója volt. 1958-ban Budapestre költözött és ott jelentek meg kötetei. Költői pályáját idilli, falusi pillanatképekkel kezdte, a nagyváros és a munkássors élményvilága azonban hamarosan egyeduralkodóvá vált költészetében. Első kötete (Napébresztő, 1963) máris ráirányította a közfigyelmet, mely egyfelől széles közönségsikerben, másfelől – indokolt – kritikus észrevételekben nyilvánult meg. Írásainak témája: a nagyüzemi munkások, orenburgi építők, olajbányászok, katonák, bűnüldözők - költészetének indulásakor falusi idillek, rá- és beleérzései ösztönösen találóak, érdeklődési köre, kíváncsi szellemisége mindig friss. Halála után kérésének megfelelően, a Dunán leusztatták a hamvait, tehát a Duna lett a temetője.

Verseiben hitelesen, őszintén ábrázolja a szocializmus korában élők mindennapjait. Művei ezért mindenképpen megőrzésre méltó korrajzok, lírai riportok.

Tisztelettel kérem a Hajdú-Bihar Megyei Értéktár Bizottságot, Móricz Pál Városi Könyvtár helyismereti gyűjteménye című javaslatát a megyei értékek közé történő besorolására.

Hajdúnánás, 2016. május 09.

Tisztelettel:

Szólláth Tibor
polgármester

3. *A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:*

Hajdúnánás Városi Önkormányzat
Polgármesterétől

4080 Hajdúnánás, Köztársaság tér 1. sz.

☎ 52/382-176 ☒ 52/381-087 E-mail: szollath@hajdunanas.hu

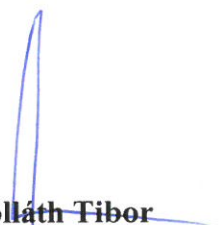
Iktatószám: 11082-20/2016

Nyilatkozat

Alulírott *Szolláth Tibor* Polgármester, Hajdúnánás képviselőjeként hozzájárulok a Hajdúnánás Városi Önkormányzat által elkészített és a *Hajdú-Bihar Megyei Értéktár* felé - **Soós Zoltán munkássága** - címen benyújtott pályázati anyaghoz mellékelt fényképek és filmek felhasználásához.

Hajdúnánás, 2016. május 04.

Szolláth Tibor
polgármester

Nyilatkozat

Alulírott, Buczkó József a Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény igazgatója hozzájárulok a Hajdúnánás Városi Önkormányzata által a Hajdú-Bihar Megyei Értéktár felé benyújtott, általam összeállított „**Soós Zoltán munkássága**” című pályázati anyaghoz melléklet fényképek felhasználásához.

Hajdúnánás, 2016. május 09.

Buczkó József

Móricz Pál Városi Könyvtár és helytörténeti
Gyűjtemény igazgatója